

Teorie stosunków międzynarodowych

na podstawie: J. Czaputowicz, *Teorie stosunków międzynarodowych*, Warszawa 2008 i R. Jackson, G. Sorensen, *Wprowadzenie do stosunków międzynarodowych. Teorie i kierunki badawcze*, 2012

Konstruktywizm

"Pięćset brytyjskich jednostek broni nuklearnej stanowi dla Stanów Zjednoczonych mniejsze zagrożenie niż pięć północnokoreańskich jednostek broni nuklearnej", ponieważ "Brytyjczycy są przyjaciółmi, a Koreańczycy z Północy nie". A. Wendt

Konstruktywizm

Znaczna część teorii SM - w szczególności neorealizm - ma charakter **materialistyczny**, koncentruje się na tym, w jaki sposób rozkład siły materialnej - np. militarnej czy gospodarczej - określa równowagę sił pomiędzy państwami i tłumaczy ich zachowanie.

Konstruktywiści odrzucają takie jednostronne, materialistyczne podejście

Konstruktywizm

Konstruktywizm skupia uwagę na ludzkiej świadomości i jej roli.

najważniejszy aspekt stosunków międzynarodowych ma charakter społeczny, nie materialny

Konstruktywizm

rzeczywistość społeczna nie jest czymś obiektywnym, zewnętrznym w stosunku do obserwatora sm

Świat społeczny i polityczny, w tym także świat sm, nie jest bytem fizycznym ani materialnym przedmiotem istniejącym niezależnie od ludzkiej świadomości

Nauka o sm musi skupiać uwagę na ideach i wierzeniach, które kształtują przekonania aktorów sceny międzynarodowej, a także na istniejącym między nimi wspólnym rozumieniu.

Konstruktywizm – system międzynarodowy składa się z idei

- Jeśli zmieniają się myśli i idee tworzące rzeczywistość stosunków międzynarodowych, to zmieni się także sam system, ponieważ **system składa się z myśli i idei**.
- Alexander Wendt: "**Anarchia jest tym, co państwa z niej uczynią**", *full title: Anarchy is what states make of it: the social construction of power politics*) 1992 – *idee mogą się zmieniać, więc anarchia nie oznacza wrogości*

Budowanie tożsamości państwa w trzech etapach:

- złamanie konsensusu odnośnie tożsamości narodowej**
- utworzenie nowej tożsamości**
- zmiana interakcji z innymi państwami**

np. Polska po 1989 – koniec tożsamości jako państwa komunistycznego, nabywanie nowej tożsamości, nowe traktaty, żądanie wycofania wojsk rosyjskich...

Konstruktywizm

Liczy się znaczenie, jakie nadajemy obrazom.

<https://www.youtube.com/watch?v=Ko995a81UIU>

Konstruktywizm

W konstruktywizmie podkreśla się, że **rzeczywistość jest swego rodzaju konstrukcją społeczną, tworzoną z idei, wartości i doświadczeń.**

Stosunki międzyludzkie, w tym stosunki międzynarodowe, składają się z myśli i idei, nie zaś głównie z uwarunkowań i sił materialnych.

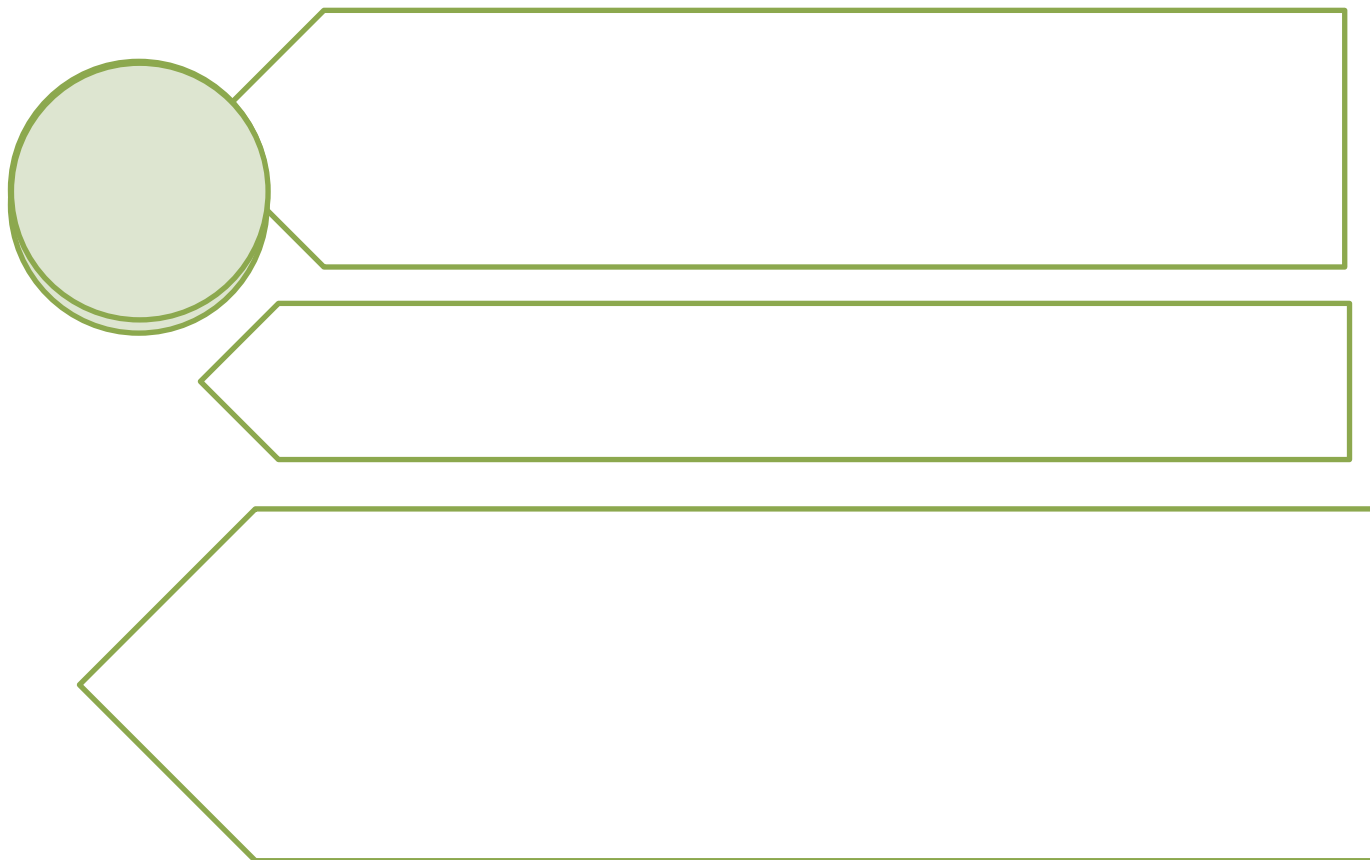
Konstruktywizm

- Według filozofii konstruktywizmu **Świat społeczny nie jest wartością daną, nie jest czymś, co istnieje "samo z siebie", niezależnie od myśli i idei ludzi zaangażowanych w jego budowanie. Nie jest rzeczywistością zewnętrzną, której prawa można odkrywać poprzez badania naukowe i wyjaśniać za pomocą teorii naukowych, jak twierdzą pozytywści i behawioryści.**
- **Świat społeczny i polityczny nie stanowi części przyrody. Nie istnieją prawa naturalne społeczeństwa, ekonomii czy polityki.**
- Historia nie jest ewoluującym procesem zewnętrznym w stosunku do ludzkich myśli i idei oraz niezależnym od nich. Oznacza to, że **socjologia, ekonomia czy politologia oraz historią jako nauka nie mogą być obiektywnymi "naukami" w ścisłym, pozytywistycznym znaczeniu tego słowa.**

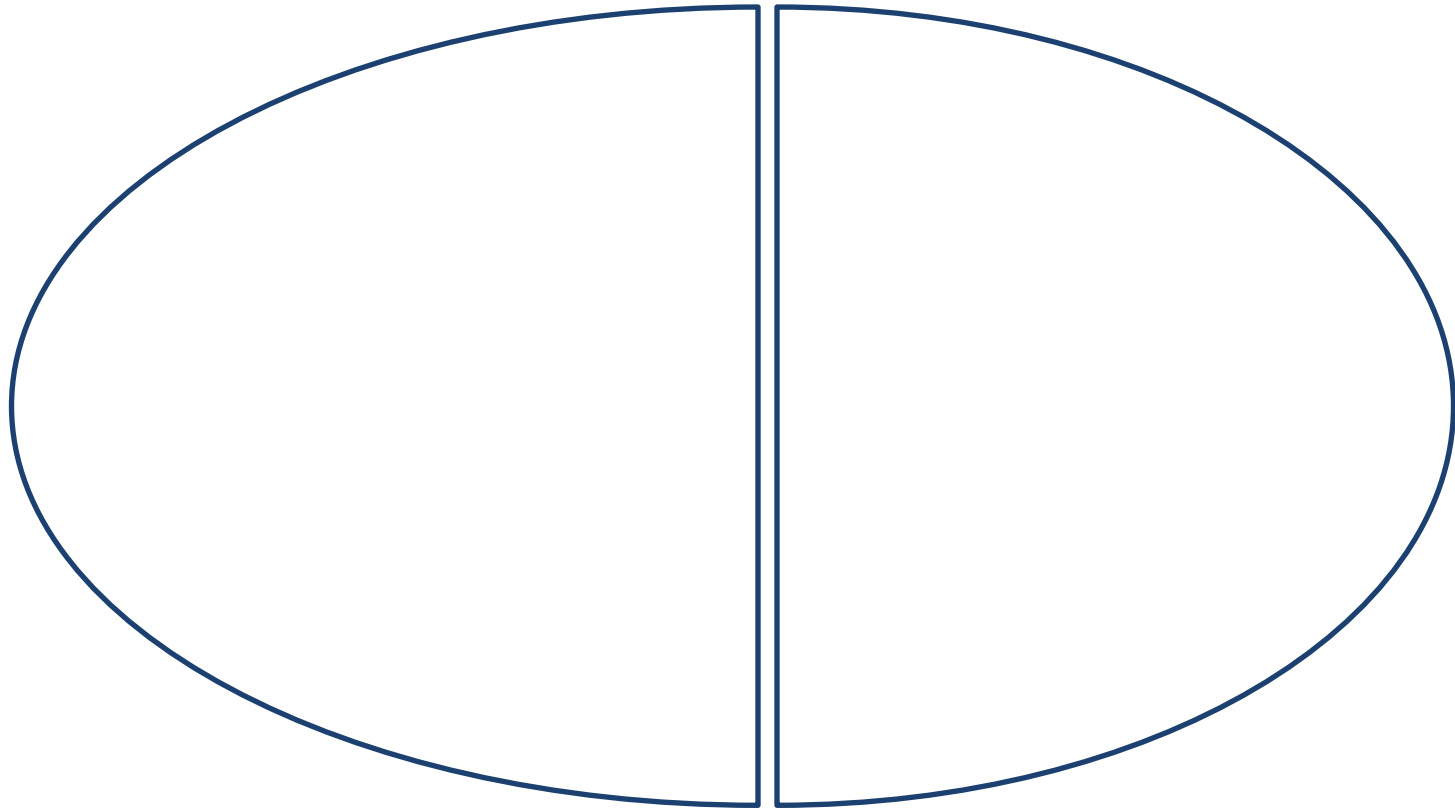
Konstruktywizm

- **tym, co liczy się najbardziej, są idee i wierzenia dotyczące tych bytów, znaczenie, jakie byty te mają w umysłach ludzi.**
- Np. międzynarodowy system bezpieczeństwa i obrony składa się z terytoriów, populacji, uzbrojenia i innych zasobów fizycznych – ale liczą się przede wszystkim idee i rozumienie, według których zasoby te są postrzegane, organizowane i używane - w formie sojuszy, sił zbrojnych itd.
- **Choć byt fizyczny jest obecny, to jest on drugorzędny w stosunku do komponentu subiektywnego,** który nadaje mu sens, planuje go i organizuje oraz kieruje nim. **Myśl zaangażowana w bezpieczeństwo międzynarodowe jest o wiele ważniejsza, niż zaangażowane w nie zasoby fizyczne,** ponieważ zasoby te nie mają znaczenia bez czynnika intelektualnego - same w sobie są jedynie rzeczami.

Bezpieczeństwo w konstruktywizmie

Bezpieczeństwo w konstruktywizmie

Bezpieczeństwo w konstruktywizmie

Różni uczestnicy stosunków społecznych różnie kwalifikują poszczególne dziedziny jako należące do sfery bezpieczeństwa

W PRL: obawa przed wyjazdami zagranicznymi, stąd prawo regulowania tych wyjazdów; zagrożeniem też Radio Wolna Europa

Teorie normatywne - geneza

- Teorie normatywne różnią się od teorii analitycznych koncentracją **na wartościach, a nie faktach, na tym, jaki świat powinien być, a nie na tym, jaki jest.**

Teorie normatywne

Zasadnicza linia podziału w ramach teorii normatywnych przebiega między **komunitaryzmem**, który czerpie ze spuścizny Hegla, **kosmopolityzmem**, który odwołuje się do Kanta.

Teorie normatywne

Komunitaryzm

autonomia państwa

- państwo stanowi autonomiczną wspólnotę której znaczenie moralne jest jakościowo różne od znaczenia moralnego tworzących ją jednostek.
- Nie ma zewnętrznych ograniczeń autonomii państwa, a prawa i obowiązki jednostek mogą być realizowane tylko w ramach państw

kosmopolityzm

autonomia państwa

- Odmawia państwom pełnej autonomii, wychodząc zarówno z perspektywy teoretycznej, jak i empirycznej
- Państwo nie jest analogicznie do jednostki ludzkiej w stosunkach wewnętrznych. Ostatecznym podmiotem międzynarodowych zasad normatywnych pozostaje człowiek.
- Właściwą analogią dla autonomii jednostki ludzkiej nie jest autonomia państwa, lecz zgodność instytucji społecznych z zasadami sprawiedliwości
- Zadaniem państw jest przyczynianie się do realizacji uniwersalnych wartości, takich jak sprawiedliwość i godność człowieka, które istnieją niezależnie od państw i mają pierwszeństwo przed autonomią państwa.
- Kosmopolityzm postuluje transformację instytucji i polityki światowej w kierunku zgodnym z zasadami sprawiedliwości społecznej.

Teorie normatywne

Komunitaryzm prawa człowieka

- jednostki ludzkie nie mogą zostać oddzielone od swojej wspólnoty i kulturowego dziedzictwa.
- Każda wspólnota, 'w szczególności każde państwo, ma swój system prawa i jest źródłem praw i obowiązków dla swoich członków.
- prawa człowieka są dziedziną wewnętrznej jurysdykcji państw.
- Członkowie wspólnoty mają określone prawa w jej ramach, które jednak nie mogą zostać rozciągnięte poza tę wspólnotę
- Różnice między poszczególnymi państwami i kręgami kulturowymi są nie do pogodzenia w ramach jednego systemu wartości, stanowią źródło bogactwa społeczności międzynarodowej i wymagają tolerancji

Kosmopolityzm prawa człowieka

- Prawa człowieka wynikają ze wspólnej koncepcji moralności
- Człowiek jako członek jednej globalnej wspólnoty politycznej (cosmopolis)
- Człowiek ma prawa jako członek wspólnoty ludzkiej
- Władza w zakresie praw człowieka poza państwem

Wojna - studium przypadku

	neorealizm	neoliberalizm	konstruktywizm
Przyczyna konfliktu	Dylemat bezpieczeństwa po rozpadzie byłej Jugosławii – wzrost bezp. jednej grupy tylko kosztem innej ; Niemcy. USA – dążenie do potęgi Realizm kulturowy	Zła regulacja systemu międzynarodowego, słabość instytucji ; dążenie do dobrobytu społ. – wpłaty Chorwatów i Słoweńców do budżetu największe, stąd secesja	Subiektywne wrażenia, rola elit, nacjonalizm; przywódcze elity narzuciły własną narrację – rozbudziły nacjonalizm, poczucie krzywdy, historia, symbole

Wojna - studium przypadku

	neorealizm	neoliberalizm	konstruktywizm
Cel działania	Zapewnienie stabilizacji w regionie, potwierdzenie hegemonii USA	Przywrócenie przestrzegania prawa, wprowadzenie demokracji	Stworzenie podstaw do zmiany tożsamości i interesów stron konfliktu; tworzenie „grupowości”, umacnianie etnicznej tożsamości
Czynnik rozstrzygający	Siła militarna USA	Działania wielostronne, prawo i org. międzynarodowe	Zmiany tożsamości i interesów poprzez dyskurs